

Для інформаційної підтримки проекту було створено веб-сайт www.aes.org.ua, на якому висвітлюється детальна інформація про проект, новини, події. Розробляється бібліотека екологічної тематики, створюється база даних з екологічного законодавства України та ЄС. Проводиться робота по розробці нових освітніх курсів, та адаптації існуючих навчальних програм екологічного спрямування до норм ЄС.

НАВЧАННЯ У СПІВРОБІТНИЦТВІ ЯК СТРАТЕГІЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Білик Н.І., Самойленко С.С. (Полтава)

Сучасному суспільству необхідні люди, що самостійно мислять, здатні до самореалізації на основі адекватної самооцінки. Очевидним є й інше: надати учням необхідні знання можна лише через особистісно орієнтовані технології, тому що навчання, орієнтоване на «середнього» учня не може відповідати сучасній ситуації. Тому стратегічний напрям розвитку системи освіти в різних країнах відбувається шляхом вирішення проблеми особистісно орієнтованого навчання, у якому особистість учня знаходиться у центрі уваги педагога.

Постіндустріальне суспільство, на відміну від індустріального кінця XIX – середини XX століть, більшою мірою зацікавлене в тому, щоб його громадяни були здатні самостійно, активно діяти, приймати рішення, гнучко адаптуватися до умов життя, що змінюються. До умов, що забезпечать це у й школі, відноситься : залучення того, хто навчається, до активного пізнавального процесу, причому не пасивного оволодіння знаннями, а активної пізнавальної діяльності, застосування надбаних знань на практиці та чіткого усвідомлення, того, де, яким чином і для яких цілей ці знання можуть бути використані; співробітництво при вирішенні різноманітних проблем, коли потрібно проявити відповідні комунікативні та організаційні вміння; вільний доступ до необхідної інформації в інформаційних центрах усього світу з метою формування особисті незалежної, але аргументованої думки з тієї чи іншої проблеми, можливості її всебічного вивчення; постійне діагностування своїх інтелектуальних, фізичних, моральних сил для визначення проблем, що виникають, та вміння їх вирішувати спільними зусиллями, виконуючи різні соціальні ролі [2].

Іншими словами, школа покликана створити умови для формування гармонійної особистості. А це завдання не лише змісту освіти, а, насамперед, технологій навчання, що використовуються. Вирішення цих завдань потребує комплексних зусиль всіх навчальних закладів і всього суспільства.

Серед різноманітних напрямків нових педагогічних технологій найбільш адекватними висунутій меті, на нашу думку, є навчання в співробітництві; метод проектів; різнорівневе навчання; «портфель того, хто навчається», розвивальне навчання.

З усього розмаїття технологій, що претендують на реалізацію особистісно орієнтованого підходу, в першу чергу, слід виокремити вільну освіту та індивідуальний стиль навчання. Основні принципи гуманістичної педагогіки спрямовані на виховання в учнів відкритості, чесності, альтруїзму, доброзичливості, співпереживання, взаємодопомоги.

Говорячи про гармонійний розвиток тих, хто навчається, відзначимо такі показники розумового розвитку людини: самостійність мислення, швидкість і міцність засвоєння навчального матеріалу, швидкість розумового орієнтування при вирішенні нестандартних завдань; глибоке проникнення в сутність

явищ, що вивчаються (вміння відрізнити істотне від несуттєвого); критичність розуму, відсутність схильності до упереджених необґрунтованих суджень. Тому всі свої зусилля кожен педагог має направити на розвиток гармонійної, всебічно розвиненої особистості (біопсихосоціальної істоти), яка є компетентною, доброзичливою, може працювати та навчатися в колективі.

Навчання в співробітництві чи навчання в малих групах як різновид особистісно орієнтованого підходу використовувалося в педагогіці досить давно. Ідея навчання в групах відноситься до 20-х років ХХ ст. Але розробка технології спільного навчання в малих групах почалася лише у 70-х роках. Перші описи цього методу з'явилися у пресі в кінці 70-х – на початку 80-х років у різних країнах світу (Великобританія, Канада, Західна Німеччина, Австралія, Нідерланди, Японія, Ізраїль та ін.). Але головна ідеологія навчання в співробітництві була детально розроблена трьома групами американських педагогів з університету Джона Хопкінса (Р. Словін, 1990), університету Мінесота (Роджерс Джонсон і Девід Джонсон, 1987), групою Дж. Аронсона (1978, Каліфорнія), а також групою Шломо Шарана із Тель-Авівського університету (Ізраїль, 1988).

Ідея навчання в співробітництві розвивається зусиллями багатьох педагогів різних країн світу, бо сама ідея навчання в співробітництві є надзвичайно гуманною за своєю суттю, а тому – педагогічною.

Головна ідея навчання у співробітництві – навчатися разом, а не просто що-небудь виконувати разом.

При навчанні в співробітництві у тих, хто навчається, є можливість запитати у товаришів, які знаходяться поряд, з'ясувати незрозумілі питання, обговорити рішення чергової задачі. Практика показує, що навчатися разом не лише легше і цікавіше, але й значно ефективніше [1].

Сучасний рівень освіти характеризується тим, що в межах класно-урочної системи широко використовуються різноманітні форми організації колективної пізнавальної діяльності, як фронтальні, так і внутрішньо-класні, групові.

І.Б.Первин виділяє 5 рівнів колективної навчально-пізнавальної діяльності:

1) фронтальна робота в класі, направлена на досягнення загальної мети;

2) робота в статичних парах;

3) групова робота;

4) між групова робота (коли кожна група має власне завдання в загальній меті);

5) фронтально-колективна діяльність при активній участі всіх учнів.

Власно груповими технологіями в практиці називають лише третій та четвертий рівень організації навчальної роботи в класі.

Така робота вимагає тимчасового поділу класу та групи для сучасного визначення задач. Учням пропонується обговорити задачу, намітити шляхи її вирішення, реалізувати їх на практиці, запропонувати знайдений спільними силами результат. Ця форма роботи краще, ніж фронтальна, забезпечує облік індивідуальних особливостей учнів, створює умови для кооперування для виникнення колективної пізнавальної діяльності [4].

Існують різні форми організації групової навчальної діяльності:

– клас на уроці поділяється на групи для вирішення конкретних задач;

– кожна група отримує відповідні завдання (або однакові, або диференційовані) та виконує їх під безпосереднім контролем лідера групи чи вчителя;

- завдання в групі виконуються таким чином, що дозволяє враховувати та оцінювати індивідуальний внесок кожного члена групи;
- склад групи не постійний, він підбирається з урахуванням того, щоб з найбільшою ефективністю для колективу могли реалізуватися навчальні, учбові можливості кожного члена групи, залежності від складу та характеру роботи.

Керівники груп та їх склад «наближаються» підбираються по принципу об'єднання школярів різного типу, рівня освіченості, інформованості по даному предмету, сумісності учнів, що дозволяє їм взаємодоповнювати та збагачувати один одного.

Технологічний процес групової роботи містить наступні елементи:

1. підготовка до виконання групового завдання;
2. групова робота;
3. заключна частина.

Під час групової роботи вчитель виконує різноманітні функції: контролює хід роботи в групах, відповідає на питання, регулює суперечки, порядок роботи та у випадках крайньої необхідності, допомагає окремим учням і групі в цілому.

Співробітництво на уроці може використовуватись для рішення майже всіх основних дидактичних задач.

Таким чином, вивчаючи доцільність застосування навчання у співробітництві на практиці школи, можна прийти до висновку, що сукупність різних варіантів використання цієї технології відображає завдання особистісно орієнтованого підходу на етапі засвоєння знань, формування інтелектуальних умінь, необхідних і достатніх для подальшої самостійної дослідницької і творчої роботи в проектах. Учитель здобуває нову, не менш важливу для навчального процесу роль фасилітатора, едхократа самостійної пізнавальної, дослідницької, творчої діяльності учнів. Його завдання більше не зводиться до передачі суми знань і досвіду, накопиченого людством. Він повинен допомогти учням самостійно добувати необхідні знання, критично осмислювати отриману інформацію, вміти робити висновки, аргументувати їх, використовуючи необхідні факти, вирішувати проблеми, що виникають [3].

Література

1. О.О.Любар Історія української школи і педагогіки. – Київ: Знання, 2003. – с.360 – 365.
2. Л.С.Нечипоренко Педагогічна культура. – Харків: ХДУ, 1993. – 146 с.
3. Ярошенко О.Г. Мала група учнів як навчальна одиниця шкільного класу // Біологія і хімія в школі.– 1996.-№ 1.– С 28-32.
4. Коллективная учебно-познавательная деятельность школьников. / Под ред. И. Б. Первина.– М.: Педагогика, 1985.– 143 с.

СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ПРИРОДНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Сердюк О.Г., Сердюк О.І. (Полтава)

Розуміння того, що якісна освіта є одним з основних ресурсів розвитку суспільства, породжує потребу змін у відношенні до освіти. Оскільки ключовою фігурою, що формує якість освіти, безумовно, є викладач, оцінка якості